

Nova Gorica in Tolmin, Nova Gorica 1991, 61 str.

Jurij Rosa, Iz naših društvenih arhivov, Nova Gorica 1991, 15 str., katalog

Metka Nusdorfer Vuksanović in Lilijana Vidrih Lavrenčič, Elektrarne, mlini, žage, vodovodi... v porečju Soče 1918-1943, Predstavitev dokumentov Tehničnega urada Gorica, Nova Gorica 1991, 18 str., katalog

Aleksandra Pavšič Milost, Hranilnica in posojilnica v Šempetru 1896-1948, Nova Gorica 1992, 12 str., katalog

Ivanka Uršič, Ludvik Zorzut 1892-1977, Razstava ob stoletnici rojstva, Nova Gorica 1992, 21 str., katalog

Ivanka Uršič, Iz zapuščine Vinka Vodopivca, Predstavitev izhranih dokumentov, Nova Gorica 1992, 4 str., katalog

Jurij Rosa, Nova oblast - nova imena, Dokumenti o preimenovanjih naših krajev v letih 1948-1955, Nova Gorica 1993, 30 str., katalog

Lilijana Vidrih Lavrenčič, Po sledih starih poti, Razstava dokumentov tolminskega cestnega odhoda 1869-1923, Nova Gorica 1993, 68 str., katalog

Vlasta Tul, Šolska praznovanja skozi čas, Nova Gorica, 1994, 68 str., katalog

Metka Nusdorfer Vuksanović, Po Trenti z arhivskimi dokumenti, Nova Gorica 1995, 75 str., katalog

Vlasta Tul, Tamburice v Šturjah in Ajdovščini zvenijo že stoletje, Nova Gorica 1996, 31 str., katalog, v sodelovanju z Glasheno šolo Vinko Vodopivec Ajdovščina

Št. Vid -Podnanos, Zbornik prispevkov o kraju in njegovi zgodovini, Nova Gorica 1996, 229 str.

Aleksandra Pavšič Milost, Zadržni dom-naš ponos, Katalog k razstavi o gradnji zadržnih domov po drugi svetovni vojni, Nova Gorica, 1996, 84 str.

Aleksandra Pavšič Milost, Hranilnica in posojilnica v Šempetru pri Gorici, Nova Gorica 1996, 24 str., katalog

Viri in literatura:

Dokumentarno gradivo Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici

Milko Kos: Gradivo za starejšo zgodovino Slovencev v arhivih izven naših meja, Jugoslovanski istorijski časopis, leto 1963, številka 1, 2

Ljudmila Bezljaj Kregel: Kratek historiat službe varstva arhivskega gradiva v severnoprimorski regiji, Goriški letnik, številka 3, Nova Gorica 1976

Ljudmila Bezljaj Kregel: Razvoj in stanje arhivske službe na Goriškem, Arhivist, številka 1, leto 1980

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici 1972-1987, katalog k razstavi ob 15-letnici delovanja arhiva in odprtju nove stavbe, Nova Gorica 1987

Aleksandra Pavšič-Milost

Seminar o pravnih vprašanjih pri arhivskem delu, 25. marca 1997

Enodnevni seminar, ki so ga organizirali Arhivsko društvo Slovenije, Arhivski center za strokovni razvoj ter Arhiv Republike Slovenije, je potekal 25. marca. Predavatelji, ki so s pravnega stališča dali osnovni prikaz v seminarju, so pravni strokovnjaki, specializirani za določena pravna področja. Gospod Janez Strojanc je v predavanju Izvajanje zakona o splošnem upravnem postopku v zvezi z izdajanjem aktov v arhivih prikazal postopke, ki obvezujejo arhive v poslovanju s strankami, posehno pri izdajanju raznih potrdil in overovljenih fotokopij dokumentov. Arhive obvezujeta predvsem dva zakona:

- Zakon o splošnem upravnem postopku (ZUP) - Ur.l.SFRJ, št. 47/86 (star jugosl. zakon in podzakonske akte naj hi se uporabljajo smiselno)

- Zakon o upravnih taksah (ZUT) - Ur.l.SRS, št. 30/78, in popravki št. 10/79, 36/83, 46/86, 34/88, 1-1/90, RS št. 14/91, 38/96

Opozoril je na problem izkazovanja pravnega interesa, ki naj hi ga stranka izkazala arhivu, ki lahko posreduje določene podatke. Neposredni pravni interes pomeni, da neposredno posega v pravico nekoga. Posameznik torej mora za pridobitev določenih podatkov iz arhiva (npr. iz uradnih evidenc) izkazati svoj pravni interes, to je, zakaj in s kakšnim namenom potrebuje te podatke. Ob tem se pojavlja nevarnost uporabe podatkov v druge namene, kot so hili izdani, ter zloraba podatkov. Bistveno za zaščito arhivov v taki situaciji pa je, da protipravno pridobljeni podatki nimajo na sodišču opravičenega pojavnja.

Gospod dr. Janez Šinkovec (član Ustavnega sodišča RS) je predaval o Uporabi arhivskega gradiva in varovanju zasebnosti ter osebnih podatkov. Prikazal nam je, da tudi arhive zavezuje 21. člen Ustave Republike Slovenije, ki določa varstvo človekove osebnosti in dostojanstva, kar pomeni tudi varstvo intimne in zasebne sfere posameznika. Z ustavo mora družba zagotavljati posamezniku okolje, v katerem se realizira nedotakljivost njegovega stanovanja, tajnost pisma in spoštovanje zasebnosti. To pa velja tudi za posmrtno zavarovanje posameznika in njegovih potomcev (npr. oklevetanje nekoga po smrti). Teorija o življenjskih sferah (javna sfera, zasebna sfera, intimna sfera) določa javnost informacij in dogodkov, ki se odvijajo v javnem prostoru, posamezniku pa dopušča možnost, da sam izhira podatke, ki se jih posreduje javnosti. Prav tako je nedotakljiva pravica govorne komunikacije posameznika in samostojne izbire komunikacijskih partnerjev ter izbire komunikacijskih sfer.

Arhivi nedvomno posedujemo veliko podatkov, ki so tudi povsem zasebne narave (npr. osebni fond), razpolaganje z njimi pa je v glavnem omejeno z znanstvenim in raziskovalnim namenom. Seveda je pri vodilnih osebnostih v javnem življenju (politične osebnosti, medijske osebnosti ipd.) sfera zasebnosti nekoliko manj varovana, vendar je kljub temu posredovanje določenih informacij upravičeno le, če gre za

javni interes (ne pa obrekovanje).

Zakon o varstvu osebnih podatkov zavezuje upravne organe, da ščitijo podatke, ki jih vsebujejo uradne evidencе, medtem ko je zasebna sfera posameznika bolj izpostavljena izkoriščanju v druge namene, ki niso javni interes. Mednarodne konvencije EU, ki zavezujejo tudi naše arhive, določajo, kaj se lahko objavlja v "sferi javnosti" ter kaj krši osnovne človekove pravice. Nekatera načela iz omenjenih konvencij so:

Načelo kvalitete podatkov (podatki naj bi bili relevantni glede na namen); načelo točnosti podatkov, podatki naj hi bili v obliki, ki dopušča identifikacijo posameznika; prepoved izdajanja določenih kategorij podatkov (rasno poreklo, politično prepričanje, zdravstveni podatki, podatki o seksualni naravnosti...); načelo dostopnosti in zavarovanja podatkov, načelo odprtosti in sodelovanja z določenimi posamezniki (možnost popravka ali izhriša podatka, kar velja le za dokumentarno gradivo, ter seznanitev posameznika z vsebino).

Podobne zakonitosti veljajo tudi za varovanje pravnih oseb in njihovih podatkov. Arhivi hi zato posebno pri t.i. raziskovalnem novinarstvu morali biti previdni ob pojavu protipravno pridobljenih podatkov (to so podatki, podani le z enim določenim namenom in s prikazom pravnega interesa, uporabljeni pa v druge namene).

Kriteriji za presojo hesedila oh morebitneni pravnem sporu pa so naslednji:

- kaj povprečen hralec razume oh prehiranju nekega poročila ali dogajanja,
- ali tekst samo poročā ali vključuje tudi mnenje (mnenje je lahko tudi vrednostna sodba!).

Gospod Andrej Zupančič je s predavanjem Uporaha arhivskega gradiva in varstvo avtorskih pravic opozoril na problem avtorskih del, ki se pojavljajo v ahivskih fondih in pri katerih imajo ustvarjalei pravico do avtorskih izplačil. Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah (ZASP, Ur.l.RS, št. 21/95) sicer natančno določā, kako je opredeljeno avtorsko delo, če je le-to varovano in koliko časa, kdo so upravičenci in kakšne zahteve lahko postavijo. Dodatna mnenja o tem, katero delo je avtorsko daje še Urad RS za intelektualno lastnino; okrožno sodišče v Ljubljani pa je izključno pristojno za spore glede avtorskih in intelektualnih pravic. Kljub temu da pojem avtorsko delo predstavlja pravni standard in da zakon (ZASP) natančno opredeljuje njegove kriterije, pa ne smemo pozahiti npr. na predavanja, govore, študije, računalniške programe, kartografska ter druga dela, ki so znanstvene in raziskovalne narave. Avtorsko delo mora biti stvaritev človeka (in ne stroja) ter mora predstavljati ustvarjalno delo s področja književnosti, znanosti ali umetnosti. Predstavljati mora intelektualno delo (duhovno stvaritev), hiti mora individualizirano (samostojno oz. originalno) in materializirano (na nek način izraženo in dostopno s čutili). Pri lastništvu avtorskega dela se ločujeta dve vrsti lastnine: avtorska (pravice ustvarjalea do avtorskega dela) ter lastnina (kje se hrani avtorsko delo ter pod kakšnimi pogoji).

Za arhive je pomembno predvsem določilo glede

kopiranja avtorskih del (23. člen - pravica reproduciranja).

Brez pravnih posledic je dovoljeno razmnoževanje v treh kopijah, če gre za interne potrebe in kopije niso dostopne javnosti (javen po ZASP pomeni, da gre za osebe, ki so izven kroga družine ali znancev). Enako velja za arhive, vendar se lahko kopije izdelujejo le iz lastnega primerka, ki ga hrani arhiv. Pomemben podatek je tudi ta, da pri avtorskem delu, ki je nastalo v delovnem razmerju so materialne avtorske pravice prenesene na delodajalea za dobo 10 let od nastanka dela.

V predavanju je hila podana še zanimivost, da lahko tudi originalna ureditev arhivske zbirke, predstavlja dolgoročno gledano, avtorsko stvaritev. Iz zakona (ZASP) pa so izvzete nekatere stvaritve, ki se v arhivih pogosto pojavljajo: ideje, skice, uradna besedila iz zakonodajnega in sodnega ohmočja (pravilniki, odredbe, sodbe, sklepi...), mnenja ipd., lahko pa so podobne stvaritve tudi iz mejnega področja določanja avtorskega dela.

Med poslušalci seminarja pa so se pojavljala vprašanja iz arhivske prakse, kjer zakon specifično niti ne odreja ravnanja arhivov oziroma bi bilo verjetno potrebno prilagoditi arhivsko delo obstoječemu zakonu, zato da bi arhivi podobna vprašanja reševali enotno.

Seminar je odprl aktualna vprašanja, ki posegajo na področje dela arhivov in njihovih kontaktov z javnostjo, predvsem v zvezi z uporabo mnogoterih vschin, ki jih hranimo v arhivskih depojih.

Natalija Glazar

Tečaj za pripravnike v arhivih, 21. - 30. januar, 19. - 22. maj 1997

Arhivski center za strokovni razvoj je organiziral tečaj za arhiviste - pripravnike iz vseh slovenskih arhivov. Tečaj je bil razdeljen v dva dela. Prvi del, ki je bil holj teoretične narave, je potekal od 21. do 30. januarja 1997 v prostorih Arhiva republike Slovenije. Njegov namen je bil predvsem omogočiti pripravnikom, zlasti tistim, ki niso že na fakulteti poslušali predavanja iz arhivistike, da se seznanijo z osnovami stroke. Tega dela tečaja se je udeležilo 8 pripravnikov, in sicer iz Arhiva republike Slovenije, Zgodovinskega arhiva v Ljubljani ter Pokrajinskega in Škofijskega arhiva v Mariboru.

V sedmih dneh je bilo skupaj 42 ur predavanj. Janez Kopač je spregovoril o poklicni etiki, o pravni ureditvi na področju kulture in varstva dediščine in o mednarodnem pravnem varstvu dediščine. Jože Žontar je predstavil osnovne zakone, ki urejajo arhivsko dejavnost, v 6 urah pa je skušal orisati razvoj in strukturo institucij. Ema Umek je sistematično razložila strokovno obdelavo arhivskega gradiva predvsem za starejše ohdobje, o obdelavi arhivskega gradiva, nastalega po letu 1962, in o valorizaciji dokumentarnega